

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.5.32>

OBIEKTYWNE I SUBIEKTYWNE CECHY SKŁADÓW WYKROCZEŃ KARNYCH W ZAKRESIE OCHRONY TAJEMNICY PAŃSTWOWEJ

Vasyl Oliinyk

kandydat nauk prawnych, student Katedry Egzekwowania Prawa i Antykorupcji Prywatnej spółki akcyjnej „Szkoła Wyższa „Międzyregionalna Akademia Zarządzania Personelem” (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-2039-9390

ceslii.olinyk@gmail.com

Adnotacja. W artykule zauważono, że wykroczenia karne w zakresie obrotu informacjami stanowiącymi tajemnicę państwową i jej ochronę, zawarte w różnych rozdziałach Szczególnej części Kodeksu Karnego Ukrainy, ale wspólnym dla nich jest przedmiot bezprawnego naruszenia. Jednocześnie wyniki przeprowadzonych badań na podstawie analizy systemu norm karnych, prac naukowych i praktyki działania uprawnionych organów pozwoliły mówić o niezasadnieniu takiego umieszczenia, ponieważ nie uwzględniono specyfiki przedmiotu wykroczeń karnych przewidzianych w art. 328, 329 i 422 Kodeksu Karnego Ukrainy jako jednego kryterium ich systematyzacji, którego definicja zależy od prawidłowego zrozumienia przedmiotu regulacji prawnej i treści Ustawy Ukrainy „O podstawach bezpieczeństwa narodowego Ukrainy”, a w celu wyeliminowania konkurencji norm przewidzianych w takich artykułach Kodeksu Karnego Ukrainy (art. 422) wskazane jest dekryminalizacja.

Słowa kluczowe: tajemnica państwowa, bezpieczeństwo, bezpieczeństwo narodowe, wykroczenie karne, prawo karne, ochrona.

OBJECTIVE AND SUBJECTIVE FEATURES OF CRIMINAL COMPOUNDS OFFENSES IN THE SPHERE OF PROTECTION OF STATE SECRETS

Vasyl Oliinyk

*Candidate of Legal Sciences, Applicant at the Department
of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities*

*PrJSC "Higher educational institution "Interregional Academy of Management personnel",
(Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0003-2039-9390

ceslii.olinyk@gmail.com

Abstract. The article emphasizes that criminal offenses in the field of information circulation, which constitute a state secret and its protection, are contained in different sections of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, but they have in common the subject of criminal trespass. At the same time, the results of the conducted research based on the analysis of the system of criminal norms, scientific works and the practice of activity of the authorized bodies allowed us to talk about the unreasonableness of such placement, since the specifics of the object of criminal offenses provided for in Art. 328, 329 and 422 of the Criminal Code of Ukraine as the only criterion for their systematization, the definition of which depends on the correct understanding of the subject of legal regulation and the content of the Law of Ukraine "On the Basics of National Security of Ukraine", and in order to eliminate the competition of norms provided for by such articles of the Criminal Code of Ukraine with the latter (Article 422) should be decriminalized.

Key words: state secret, security, national security, criminal offense, criminal law, security.

ОБ’ЄКТИВНІ ТА СУБ’ЄКТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ

Василь Олійник

*кандидат юридичних наук, здобувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління
персоналом» (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0003-2039-9390

ceslii.olinyk@gmail.com

Анотация. У статті наголошено, що кримінальні правопорушення у сфері обігу інформації, що становлять державну таємницю та її охорони, містяться у різних розділах Особливої частини Кримінального кодексу України, однак спільним для них є предмет кримінального протиправного посягання. Водночас, результати проведе-

ного дослідження на основі аналізу системи кримінальних норм, наукових праць та практики діяльності уповноважених органів дозволили говорити про необґрунтованість такого розміщення, позаяк не враховано специфіку об'єкта кримінальних правопорушень передбачених ст. 328, 329 та 422 Кримінального кодексу України як єдиного критерію їх систематизації, визначення якого залежить від правильного розуміння предмета правового регулювання і змісту Закону України «Про основи національної безпеки України», а з метою усунення конкуренції норм, передбачених такими статтями Кримінального кодексу України останню (ст. 422) доцільно декриміналізувати.

Ключові слова: державна таємниця, безпека, національна безпека, кримінальне правопорушення, кримінальний закон, охорона.

Дедалі більшого значення набувають питання, пов'язані із визначенням та охороною державної таємниці, а також правовим інститутом таємниці загалом, у тому числі з позиції кримінального права. Держава охороняє цей вид інформації шляхом криміналізації відповідних кримінальних протиправних діянь у розділі XIV Особливої частини Кримінального кодексу (КК) України «Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації» (Кримінальний кодекс України, 2001). Таким чином, протидія кримінальній протиправності та запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони таємниці є частиною кримінально-правової політики України. КК України містить систему норм, якими здійснюється кримінально-правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних із захистом різних видів таємниць. Від узгодженості їх між собою, а також узгодженості з іншими нормами в межах частин КК, як підсистем кримінального законодавства, залежить ефективність зазначеного кримінально-правового регулювання. Як зазначає Н.О. Гуторова, цілком природно, що кримінально-правовій охороні піддаються не всі суспільні відносини, а тільки ті з них, які є найбільш важливими для людини, суспільства і держави (Гуторова, 2014: 33). Тому одним із засобів захисту таємниці є закріплення в КК переліку тих посягань, які визнаються кримінальними правопорушеннями і за вчинення яких передбачена кримінальна відповідальність.

У кримінальному законодавстві таємниця як інститут – відомості, що охороняються кримінальним законом, довірені обмеженому колу суб'єктів через виконання ними службових, професійних та інших обов'язків, і за розголошення яких встановлюється кримінальна відповідальність (Бажанов, Баулін, Борисов, 2005; Дудоров, Письменський, 2013).

Кримінально-правова охорона та захист інформації, що має статус державної таємниці, знайшла відображення у розділі I Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки України». Крім цього розділу, кримінально-правовий захист та охорона суспільних відносин щодо державної таємниці здійснюється також на підставі положень розділу XIV Особливої частини КК «Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації» (Кримінальний кодекс України, 2001).

У чинному КК України відповідальність за посягання на державну таємницю, за порушення встановленого порядку її збереження передбачена у п'яти статтях. Серед них: державна зрада у формі шпionажу – ч. 1 ст. 111; шпionажство – ст. 114; несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану – ст. 114-2; розголошення державної таємниці – ст. 328; втрата документів, що містять державну таємницю – ст. 329; розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості – ст. 422 (Кримінальний кодекс України, 2001).

Так, ст. 111 КК України закріплює склад кримінального правопорушення «Державна зрада», тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, шпionажство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, що карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої (Кримінальний кодекс України, 2001).

Характерними ознаками цього кримінального правопорушення є: а) безпосередній об'єкт злочину – державна безпека України в двох її аспектах: зовнішня і внутрішня безпека; б) вичерпний перелік дій: в тому числі, шпionажство як форма державної зради, в) спрямованість таких дій на шкоду; г) адресатами вказаних дій є іноземні держави, іноземні організації або їх представники; г) названі діяння можуть бути вчинені тільки умисно, г) суб'єктом державної зради може бути лише громадянин України (Тацій, Борисов, Тютюгін, 2013).

Суспільна небезпечність такого кримінального протиправного діяння пов'язана з своєрідною спільною діяльністю з боку громадянина України і представника іноземної держави, іноземної організації.

Об'єктом злочину є державна безпека України у будь-якій її сфері. Відповідно до Концепції (основ державної політики) національної безпеки України національна (у тому числі державна) безпека України передбачає відсутність загрози у сферах: політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній, і полягає зокрема: у безпеці конституційного ладу і державного суверенітету України, невтручанні у внутрішні справи України з боку інших держав, відсутності сепаратистських тенденцій в окремих регіонах та у певних політичних сил в Україні, непорушені принципу розподілу влади,

злагодженості механізмів забезпечення законності і правопорядку (в політичній сфері); у відсутності проблем ресурсної, фінансової та технологічної залежності національної економіки від інших країн, невідпливи за межі України інтелектуальних, матеріальних і фінансових ресурсів (в економічній); у відсутності посягань на державний суверенітет України та її територіальну цілісність (у воєнній); у відсутності науково-технологічного відставання від розвинутих країн (у науково-технологічній); у невитоку інформації, яка становить державну та іншу передбачену законом таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави (в інформаційній сфері) (Стратегія національної безпеки України, 2020).

Безпосередній об'єкт складу злочину – це, зокрема, суспільні відносини, що забезпечують національну безпеку держави. Звідси випливає, що безпосередній об'єкт державної зради складається з таких самостійних груп, що становлять основні інтереси держави у сфері: суверенітету; територіальної цілісності й недоторканності; обороноздатності; державної безпеки; економічної безпеки; інформаційної безпеки. Відтак це засвідчує, що злочин, визначений ст. 111 КК України, враховуючи його безпосередній об'єкт, необхідно віднести до так званих «багатооб'єктних» злочинів, які одночасно заподіюють шкоду декільком суспільним відносинам. Беззаперечним є той факт, що наведені групи суспільних відносин є альтернативними та цілком самостійними об'єктами злочину, передбаченого ст. 111 КК України. Отже, для наявності складу державної зради достатньо установити наявність посягання бодай на одну із названих груп відносин, на одну зі сфер інтересів суспільства й держави (Бантішев, Шамара, 2004: 152; Кончук, 2015: 91).

Предметом складу злочину «державна зрада» є відомості, що становлять державну таємницю, зміст яких розкривається завдяки бланкетності диспозиції ст. 111 КК України, що обумовлює визначення такого поняття шляхом звернення до іншогогалузевих нормативних приписів. Відповідно, відомості, які становлять державну таємницю, мають такі ознаки:

1) є інформацією, яка підлягає засекречуванню, тобто існує обмеженість на поширення та доступ до конкретних секретних даних;

2) є значущими та важливими для інтересів держави;

3) щодо цієї інформації встановлюється особливий порядок обігу;

4) чітко визначені у сферах, у яких вона може існувати.

З об'єктивної сторони державна зрада може виявитися у таких формах:

1) перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту;

2) шпигунство;

3) надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.

Перехід на бік ворога означає, що громадянин України надає безпосередню допомогу державі, з якою Україна на той час перебуває у стані війни або збройного конфлікту. В конкретних випадках цей злочин може полягати у вступі на службу до певних військових чи інших формувань ворожої держави (поліції, каральних загонів, розвідки), наданні засобів для вчинення злочинів агентам спецслужб іноземних держав, усуненні перешкод для їх вчинення або наданні зазначеним агентам іншої допомоги (Кончук, 2015: 99).

Специфікою цієї форми державної зради є те, що вона може бути вчинена лише в умовах воєнного стану або, хоча й у мирний час, але в період збройного конфлікту.

З початком відкритого нападу РФ на Україну було зафіксовано низку випадків, коли особи розповсюджували інформацію про направлення, переміщення іноземної військової допомоги в Україну, а також рух або розташування Збройних Сил України (ЗСУ) чи інших військових формувань України. Навіть більше: на численні заклики ЗСУ суб'єкти, причетні до здійснення згаданої діяльності, не реагували та продовжували таку поведінку, що неодноразово призводило до того, що відповідна інформація ставала відома ворогу, який надалі її використовував на свою користь.

Відповідаючи на такі небажані факти несанкціонованого поширення різноманітної інформації, яка надалі для зручності позначатиметься як «військово значуща», 24 березня 2022 р. парламентарії ухвалили Закон № 2160-IX, головним результатом чого стало доповнення КК новою ст. 114-2, у межах якої було передбачено відповідальність за два самостійні злочини – несанкціоноване поширення інформації про іноземну військову допомогу (ч. 1) та про дислокацію ЗСУ та інших військових формувань (ч. 2) (Ігнатенко, 2022: 107–111; Самчинська, 2022: 94–97; Вознюк, Дудоров, Мовчан, Чернявський, 2022: 137–160).

Основний безпосередній об'єкт злочину – національна безпека України передусім у воєнній та інформаційній сферах.

Предметом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 114-2 КК, є інформація про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, у т. ч. про їх переміщення територією України.

Направлення в Україну – прийняття рішення про направлення, оформлення направлення, пакування, завантаження, розміщення на залізничному чи іншому транспорті. Переміщення в Україну – фактичне переміщення до кордону з Україною будь-яким видом транспорту чи своїм ходом.

Керуючись граматичним тлумаченням кримінального закону, зокрема вказівкою перед поняттям «переміщення територією України» на «у тому числі», М.І. Хавронюк логічно пов'язує це поняття лише з іноземною (міжнародною) допомогою і пропонує під ним розуміти переміщення відповідних предметів тільки від кордону України до проміжного чи кінцевого пункту призначення (Хавронюк, 2022).

Об'єктивна сторона аналізованих злочинів полягає в поширенні відповідної інформації, яке вчиняється в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Поширення інформації – це її повідомлення невизначеному числу осіб (хоча б одній людині) незалежно від способу таких дій (усно, письмово, друкованим способом, за допомогою комп'ютерної мережі, оголошення в публічному виступі на зборах, мітингу, засіданні тощо, у творі, що публічно демонструється тощо) (Таций, Борисов, Тютюгін, 2013: 197; Бойко, Брич, Дудоров, 2018: 556).

Також варто звернути увагу на те, що караним за ст. 114-2 КК визнається:

1) будь-яке, а не лише публічне, поширення відповідної інформації. Отже, вчинене з будь-якою метою навіть неопублічне передання відповідної інформації, скажімо, родичам, знайомим тощо формально вже є достатньою підставою для кваліфікації таких дій ст. 114-2 КК.

2) не лише, так би мовити, «первинне», а й «вторинне» поширення інформації. Тобто, до кримінальної відповідальності може бути притягнута не тільки особа, яка власноруч, скажімо, проводила фото-, відеозйомку відповідних об'єктів (збирання відомостей), а потім поширювала цю інформацію, а й особа, яка, наприклад, здійснила репост (перепост) вже опублікованої інформації у Facebook, відповідний ретвіт тощо. Це стосується і дій суб'єкта, який, зовсім не будучи причетним до збору, потім здійснив «первинне» поширення зібраної кимось іншим та ще неопублікованої інформації, яка вказується у ст. 114-2 КК (Бойко, Брич, Дудоров, 2018).

Розділ XIV КК України «Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації» містить інші норми, віднесені до регулювання таємниці, і в тому числі, державної таємниці.

Так, ст. 328 визначає відповідальність за розголошення державної таємниці: «розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства, або спричинило тяжкі наслідки.

Однією з головних ознак складу злочину, передбаченого ст. 328 КК України, є предмет даного злочину – інформація, що становить державну таємницю (Кримінальний кодекс України, 2001). Зазначимо, що предметом цього кримінального правопорушення є відомості, що становлять державну таємницю. У визначені державної таємниці існують такі ознаки:

1) обмеженість доступу до державної таємниці як виду таємної інформації, тобто відомості, що становлять таку таємницю, підлягають засекречуванню (обмеженню їх поширення і доступу до їх матеріальних носіїв);

2) значущість, важливість таких відомостей у певний проміжок часу для інтересів держави, тобто в разі розголошення державної таємниці національній безпеці України може бути завдана суттєва шкода (матеріальний критерій);

3) чітке визначення сфер, у яких може існувати державна таємниця (оборона, економіка, наука і техніка, зовнішні відносини, державна безпека й охорона правопорядку);

4) передбаченість відомостей, що становлять державну таємницю, Законом, тобто встановлення переліку таких відомостей у спеціальному правовому акті – Зводі, на підставі та в межах якого створюються розгорнуті переліки відомостей, що становлять державну таємницю (формальний критерій);

5) охорона такої секретної інформації державою, тобто встановлення на підставі чинного законодавства єдиного порядку забезпечення охорони зазначеної інформації державно-правовими засобами (Шамсутдінов, 2001: 23).

У ст. 329 «Втрата документів, що містять державну таємницю» встановлена відповідальність за втрату документів або інших матеріальних носіїв секретної інформації, що містять державну таємницю, а також предметів, відомості про які становлять державну таємницю, особою, якій вони були довірені, якщо втрата стала результатом порушення встановленого законом порядку поводження із зазначеними документами та іншими матеріальними носіями секретної інформації або предметами.

Предметом цього злочину є документи, що містять відомості, які становлять державну таємницю (схеми, карти, накази, звіти, наукові висновки тощо), інші матеріальні носії секретної інформації (дискети, кінофільми та ін.); предмети, відомості про які є державною таємницею.

З об'єктивної сторони цей злочин характеризується наявністю трьох ознак:

1) порушення встановленого законом порядку поводження з документами, матеріальними носіями інформації або предметами;

2) втрата документа або предмета;

3) причинного зв'язку між порушенням правил і втратою.

Порушення встановленого порядку поводження з документами або предметами може виражатися як у дії, так і в бездіяльності, що порушують конкретні правила, спеціально встановлені для охорони документів, носіїв інформації, предметів, внаслідок чого вони втрачаються, тобто виходять із володіння особи, якій вони були довірені (десь забуті, викрадені, випадково викинуті тощо). Між порушенням правил і втратою має бути встановлений необхідний причинний зв'язок.

Обов'язковою умовою втрати є вихід документів, предметів із володіння (тобто неможливість утримувати те, що на законних підставах належить (Дзери, Кузнецової, Луця, 2013: 211) особи, якій вони були довірені, поза її волею. Якщо ж предмет переданий, залишений за волею особи, і відомості стали надбанням сторонніх осіб, то це буде розголошенням відомостей, що становлять державну таємницю, і кваліфікується за ст. 328.

У той же час розмістивши ст. 422 «Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості» у розділі XIX «Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)» законодавець відступив від загальноновизнаної систематизації кримінально-правових норм, поклавши у його основу не об'єкт злочину, а особливості його суб'єкта, визнавши при цьому родовим об'єктом зазначеного діяння суспільні відносини щодо забезпечення порядку несення військової служби.

Слід звернути увагу на склад злочину, передбаченого ст. 330 КК України, що передбачає відповідальність за передачу або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави. Цей злочин не належить до тих статей КК України, що встановлюють відповідальність за посягання на державну таємницю. При тому, що родовим об'єктом злочину є суспільні відносини у самій сфері охорони державної таємниці. Видовим об'єктом є інформаційна безпека держави у сфері обігу інформації з обмеженим доступом, яка є власністю держави. Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 330 КК України, є інформаційні відносини у сфері охорони відомостей, які становлять конфіденційну інформацію, що є власністю держави. Предметом є, власне, відомості. У такому разі, ми поділяємо погляд науковців, що досліджують дане питання, і підтримуємо пропозицію про застосування для конфіденційної інформації, яка є власністю держави, терміна «службова таємниця» (Самойлова, 2013: 85).

Кримінальні правопорушення у сфері обігу інформації, що становлять державну таємницю та її охорони, містяться у різних розділах Особливої частини КК України, однак спільним для них є предмет кримінального протиправного посягання:

а) у розділі I Особливої частини КК України «Злочини проти основ національної безпеки України» розміщені склади пов'язані з встановленим порядком охорони та захисту відомостей, що становлять державну таємницю: ст. 111 КК України «Державна зрада», ст. 114 КК України «Шпигунство», ст. 114-2 КК України «Несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану»;

б) у розділі XIV Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації»:

ст. 328 КК України («Розголошення державної таємниці») передбачає кримінальну відповідальність за розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства;

ст. 329 КК України («Втрата документів, що містять державну таємницю») закріплює кримінальну відповідальність за втрату документів або інших матеріальних носіїв секретної інформації, що містять державну таємницю, а також предметів, відомості про які становлять державну таємницю, особою, якій вони були довірені, якщо втрата стала результатом порушення встановленого законом порядку поводження із зазначеними документами та іншими матеріальними носіями секретної інформації або предметами;

в) у розділі XIX «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)»: у ст. 422 КК України «Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості» передбачена кримінальна відповідальність за порушення встановленого законом порядку зберігання відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю.

Водночас, результати аналізу системи кримінальних норм, наукових праць та практики діяльності уповноважених органів дозволили говорити про необґрунтованість такого розміщення, позаяк не враховано специфіку об'єкта кримінальних правопорушень передбачених ст. 328, 329 та 422 КК України як єдиного критерію їх систематизації, визначення якого залежить від правильного розуміння предмета правового регулювання і змісту Закону України «Про основи національної безпеки України», а з метою усунення конкуренції норм, передбачених такими статтями КК України останню (ст. 422) доцільно декриміналізувати.

Також, вироблені наукою кримінального права підходи і критерії систематизації кримінально-правових норм, з метою підвищення якості закону про кримінальну відповідальність, а також приведення його положень у відповідність до чинного законодавства доцільно об'єднати та розмістити у розділі, де родовим об'єктом виступає національна безпека України в інформаційній сфері, тобто в розділі I Особливої частини КК «Злочини проти основ національної безпеки».

Аналіз кримінально-правового забезпечення охорони державної таємниці дає підстави говорити про необхідність внесення до КК України нової статті, яка б стосувалася розголошення таємної інформації юридичних осіб державної форми власності, зокрема:

«Стаття 114³. Розголошення таємної інформації юридичних осіб державної форми власності

1. Умисне розміщення в публічному доступі відомостей, що становлять таємну інформацію юридичних осіб державної форми власності, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, – карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

2. Передача сторонній особі відомостей, що становлять таємну інформацію юридичних осіб державної форми власності, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, – карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю до трьох років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, вчинені в умовах особливого періоду, – караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю до трьох років.

Список використаних джерел:

1. Бажанов М.І., Баулін Ю.В., Борисов В.І. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
2. Бантишев О.Ф., Шамара О.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації): монографія. Київ : Вид-во НА СБ України, 2004. 168 с.
3. Бойко А.М., Брич Л.П., Дудоров О.О. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України; 10-те вид., переробл. та доповн. Київ: Дакор, 2018. 1360 с.
4. Вознюк А.А., Дудоров О.О., Мовчан Р.О., Чернявський С.С. та ін. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану : наук.-практ. коментар. Київ : Норма права, 2022. 278 с.
5. Гуторова Н.О. Охоронна функція кримінального права. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 9–10 жовт. 2014 р.). Харків : Право, 2014. С. 31–35.
6. Дзери О.В., Кузнецової Н.С., Луця В.В. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 5-те вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2013. Т.1. 832 с.
7. Дудоров О.О., Письменський Є.О. Кримінальне право (Особлива частина): підручник. 2-ге вид. Київ : ВД «Дакор», 2013. 786 с.
8. Ігнатенко І.В. Право на свободу слова: інформація як зброя в боротьбі з агресором. *Правові засоби протидії злочинам проти основ національної безпеки в умовах військової агресії*: матеріали круглого столу (Київ, 26 трав. 2022 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022. С. 107–111.
9. Кончук Н.С. Об'єкт складу злочину державна зрада. *Європейські перспективи*. 2015. № 4. С. 89–95
10. Кончук Н.С. Перехід на бік ворога як форма державної зради. *Наше право*. 2015. № 4. С. 98–103.
11. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квіт. 2001 р.
12. Самойлова О.С. Конфіденційна інформація, що є власністю держави, як різновид інформації з обмеженим доступом. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*: зб. наук. праць. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. С. 84–85.
13. Самчинська О.А. Ст. 114-2 Кримінального кодексу України – необхідність чи порушення права на свободу слова. *Правові засоби протидії злочинам проти основ національної безпеки в умовах військової агресії* : матеріали кругл. столу (Київ, 26 трав. 2022 р.). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022. С. 95.
14. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392.
15. Тація В.Я., Борисова В.І., Тютюгіна В.І. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар: у 2 т. 5-те вид., допов. Харків : Право, 2013. 1040 с.
16. Хавронюк М. Поширення інформації про військову допомогу та дії військових України: кримінальна відповідальність. Аналіз статті 114-2 ККУ із серії науково-практичних коментарів Миколи Хавронюка про зміни до Кримінального кодексу, прийняті підчас воєнного стану. 2022. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/poshyrennya-informatsiyi-pro-vijskovu-dopomogu-ta-diyi-vijskovykh-ukrayiny-kryminalna-vidpovidalnist/>
17. Шамсутдінов О. Відповідальність за розголошення державної таємниці за новим Кримінальним законодавством України. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні*. 2001. № 2. С. 21–25.

References:

1. Bazhanov, M.I., Baulin, Yu.V., Borysov, V.I. (2005). Kryminalne pravo Ukrainy: Osoblyva chastyna [Criminal law of Ukraine: Special part]. 2-he vyd., pererob. i dopov. Kyiv: Yurinkom Inter, 544 p. [in Ukrainian].
2. Bantyshev, O.F., Shamara, O.V. (2004). Kryminalna vidpovidalnist za zlochynty proty osnov natsionalnoi bezpeky Ukrainy (problemy kvalifikatsii) [Criminal liability for crimes against the foundations of national security of Ukraine (problems of qualification)]: monohrafiia. Kyiv : Vyd-vo NA SB Ukrainy, 168 p. [in Ukrainian].
3. Boiko, A.M., Brych, L.P., Dudorov, O.O. (2018). Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine]; 10-te vyd., pererobl. ta dopovn. Kyiv : Dakor, 1360 p. [in Ukrainian].
4. Vozniuk, A.A., Dudorov, O.O., Movchan, R.O., Cherniavskiy, S.S. ta in. (2022). Novely kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy, pryiniati v umovakh voiennoho stanu: nauk.-prakt. Komentar [Novels of the criminal legislation of Ukraine, adopted in the conditions of martial law: science-practice. comment]. Kyiv : Norma prava, 278 p. [in Ukrainian].
5. Hutorova, N.O. (2014). Okhoronna funktsiia kryminalnoho prava [Protective function of criminal law]. *Nauka kryminalnoho prava v systemi mizhdystyplinarykh zviyazkiv*: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 9–10 zhovt. 2014 r.). Kharkiv : Pravo, pp. 31–35. [in Ukrainian].
6. Dzery, O.V., Kuznietsovoi, N.S., Lutsia, V.V. (2013). Naukovo-praktychnyi komentar Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Civil Code of Ukraine]: u 2 t. 5-te vyd.,pererob. i dopov. Kyiv : Yurinkom Inter, T.1. 832 p. [in Ukrainian].
7. Dudorov, O.O., Pysmenskyi, Ye.O. (2013). Kryminalne pravo (Osoblyva chastyna) [Criminal law (Special part)]: pidruchnyk. 2-he vyd. Kyiv : VD «Dakor», 786 p. [in Ukrainian].
8. Ihnatenko, I.V. (2022). Pravo na svobodu slova: informatsiia yak zbroia v borotbi z ahresorom [The right to freedom of speech: information as a weapon in the fight against the aggressor]. *Pravovi zasoby protydyii zlochyntam proty osnov*

- natsionalnoi bezpeky v umovakh viiskovoi ahresii: materialy kruhloho stolu* (Kyiv, 26 trav. 2022 r.). Kyiv : KPI im. Ihoria Sikorskoho. pp. 107–111. [in Ukrainian].
9. Konchuk, N.S. (2015). Obiekt skladu zlochynu derzhavna zrada [The object of the crime is treason]. *Yevropeiski perspektyvy*. № 4. pp. 89–95. [in Ukrainian].
 10. Konchuk, N.S. (2015). Perekhid na bik voroha yak forma derzhavnoi zrady [Switching to the side of the enemy as a form of treason]. *Nashe pravo*. № 4. pp. 98–103. [in Ukrainian].
 11. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: Zakon vid 5 kvit. 2001 r. [in Ukrainian].
 12. Samoilova, O.S. (2003). Konfidentsiina informatsiia, sheho ye vlasnistiu derzhavy, yak riznovyd informatsii z obmezhenym dostupom [Confidential information, which is the property of the state, as a type of information with limited access]. *Aktualni problemy suchasnoi nauky v doslidzhenniakh molodykh uchenykh: zb. nauk. prats*. Kharkiv: Vyd-vo Nats. un-tu vnutr. sprav, pp. 84–85. [in Ukrainian].
 13. Samchynska, O.A. (2022). St. 114-2 Kryminalnogo kodeksu Ukrainy – neobkhidnist chy porushennia prava na svobodu slova [Art. 114-2 of the Criminal Code of Ukraine - necessity or violation of the right to freedom of speech]. *Pravovi zasoby protydii zlochynam proty osnov natsionalnoi bezpeky v umovakh viiskovoi ahresii : materialy kruhl. stolu* (Kyiv, 26 trav. 2022 r.). Kyiv : KPI im. Ihoria Sikorskoho. 2022. pp. 95. [in Ukrainian].
 14. Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [National Security Strategy of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14 veresnia 2020 r. № 392. [in Ukrainian].
 15. Tatsiia, V.Ia., Borysova, V.I., Tiutiuhina, V.I. (2013). Kryminalnyi kodeks Ukrainy: naukovo-praktychnyi komentar [The Criminal Code of Ukraine: a scientific and practical commentary]: u 2 t. 5-te vyd., dopov. Kharkiv : Pravo, 1040 p. [in Ukrainian].
 16. Khavroniuk, M. (2022). Poshyrennia informatsii pro viiskovu dopomohu ta dii viiskovykh Ukrainy: kryminalna vidpovidalnist. Analiz statti 114-2 KKKU iz serii naukovo-praktychnykh komentariv Mykoly Khavroniuka pro zminy do Kryminalnogo kodeksu, pryiniati pidchas voiennoho stanu [Dissemination of information about military aid and actions of the military of Ukraine: criminal liability. Analysis of Article 114-2 of the Criminal Code from a series of scientific and practical comments by Mykola Havronyuk on changes to the Criminal Code adopted during martial law]. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/poshyrennya-informatsiyi-pro-vijskovu-dopomogu-ta-diyi-vijskovykh-ukrayiny-kryminalna-vidpovidalnist/> [in Ukrainian].
 17. Shamsutdinov, O. (2001). Vidpovidalnist za rozgholoshennia derzhavnoi taiemnytsi za novym Kryminalnym zakonodavstvom Ukrainy [Liability for disclosure of state secrets under the new Criminal Law of Ukraine]. *Pravove, normatyvne ta metrolohichne zabezpechennia systemy zakhystu informatsii v Ukraini*. № 2. pp. 21–25. [in Ukrainian].